

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Я.В. Буряк, аспірант

Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

Розглядаючи сам термін «інновація», слід зазначити, що вперше даний термін з'явився у наукових дослідженнях культурологів ще у ХХІ столітті й тлумачився як впровадження деяких елементів однієї культури в іншу. У суспільно-політичних та економічних дослідженнях пріоритет у запровадженні цього терміна у науковий обіг належить відомому австро-американському економісту та соціологу Йозефу Алоїзу Шумпетеру – авторові аналітичної теорії інноваційної та підприємницької діяльності [1, с. 5].

Й. Шумпетер 1911 року у книзі «Теорія економічного розвитку» запропонував концепцію інновацій, в основу якої поклав ідею про «нові комбінації». У подальших працях Й.А. Шумпетера (у 1939 р. в роботі «Кон'юнктурні цикли») термін «нова комбінація» замінено терміном «інновація», що й став науковою категорією. Визначення і сутність поняття «інновація» перебуває у постійному розвитку й доповнюється певними аспектами, які враховують особливості і вимоги певного етапу розвитку. На думку Й.А. Шумпетера, інновація – це винятково важлива для сьогодення економічна категорія [2, с. 13].

Таким чином, інноваційна складова економіки виникла та почала стрімко розвиватися ще в середині минулого сторіччя. Ще в той час багатьом економістам стало зрозуміло, що в подальшому, світовий розвиток та економічне зростання, в першу чергу, визначатимуться науково-технічним прогресом і підвищенням інтелектуалізації виробництва [3, с. 6].

В ХХІ столітті роль інноваційної складової в економіці ще більше підсилюється і за думкою низки провідних вчених-економістів, саме виробництво ідей, а не товарів, стає сьогодні основним джерелом економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності. В сучасній економіці визначальним фактором успіху, що сприяє створенню і впровадженню нових продуктів, послуг, технологічних процесів, підвищенню рівня зайнятості виступатиме, в першу чергу, інновації і підприємництво, засноване на знаннях, на сучасних наукових розробках і технологіях [3, с. 6].

В Україні, та й у країнах колишнього СРСР, існувала інша точка зору на значення інновації в економічному зростанні. Адміністративно-командна система економіки зумовлювала особисту організаційну систему «наука-виробництво» як рушійну силу науково-технічного прогресу й надавала критиці ринкові механізми здійснення інновації [2, с. 22].

Наприклад, науковець Оніщук І.Г. зазначає, що інновація являє собою зміну технології виробництва, яка безпосередньо впливає на продуктивність чинників виробництва та спосіб їхнього поєднання, а отже, забезпечує видозміну виробничої функції. На її думку, інноваційний розвиток можна охарактеризувати як процес структурного вдосконалення національної економіки, який досягається переважно за рахунок практичного використання нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу в суспільстві [4; с. 116].

Аналізуючи законодавство України у сфері інноваційного розвитку, у Законі України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV визначено, що інновації – це новостворені, застосовані і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [5].

На думку Горбатенко В.П., головна роль у формуванні інноваційної економіки повинна належати державним інститутам. На його думку, тільки державні і наддержавні органи можуть розв'язати відповідний комплекс завдань, вирішення яких малому й середньому бізнесу не під силу, а великим транснаціональним корпораціям дуже часто безпосередньо не вигідне. У цілому роль держави і інноваційній сфері виражається, насамперед, у створенні відповідного правового поля, тому що переплетіння різноманітних інтересів суб'єктів інноваційної діяльності вимагає специфічного правового регулювання їхніх взаємин. Крім того, на державу лягає і завдання захисту національних інтересів у науково-технічній сфері на міжнародній арені стосовно підтримки співробітництва з іншими державами, питань патентів, ліцензій і т.д. Організуюча роль держави може й повинна мати і конкретніший характер, коли вона виступає як замовник і споживач інноваційної продукції, керуючись власними стратегічними інтересами [1, с. 38].

Таким чином, на сьогодні підтримку держави можуть отримати суб'єкти господарювання, у діяльності яких вбачатиметься інноваційна складова.

Перелік посилань:

1. Горбатенко В. П. *Інноваційний розвиток України: політико-правові аспекти* : монографія / В. П. Горбатенко. – Київ : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 248 с.
2. Волков О. І. *Інноваційний розвиток промисловості України* : навч. посіб. / Волков О. І., Денисенко М. П. – Київ, 2006. – 220 с.
3. *Інноваційний розвиток світової економіки: інвестиційний аспект* : монографія / О. А. Джусов, Н. П. Мешко та ін. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 278 с.
4. Онищук І. Г. *Інноваційний розвиток регіону: політика, управління, економіка* : монографія / І. Г. Онищук. – Київ : Атіка, 2005. – 280 с.
5. *Про інноваційну діяльність* : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV.

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В.М. Бутенко, к.е.н., доцент

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

Активний розвиток інновацій в сучасному світі визначає ефективність економічної діяльності будь-якої країни. Дослідження показали наявність кореляційного взаємозв'язку між цими показниками [1]. У свою чергу, інноваційний процес базується на розвитку науки, яка не тільки є джерелом інновацій та економічного зростання, а й основою для формування біоекономіки, котра сприяє підвищенню якості життя, поліпшенню стану навколишнього середовища та забезпечує безпеку держави. В останні роки необхідність розвитку інноваційної біоекономіки викликана впливом певних чинників. Перш за все, це загострення глобальної конкуренції за ресурси, економічна нестабільність світу, проблема голоду та зміни клімату, перехід до економіки і суспільства знань, проблеми людини і навколишнього середовища (вичерпання ресурсів, забруднення, перенаселення тощо). Також необхідно зазначити внутрішні проблеми, котрі існують у нашій країні, зокрема, це низька тривалість життя та погіршення здоров'я населення, переважання низькотехнологічних укладів виробництва, сировинна орієнтація економіки, зниження мотивації та інтересу до розвитку науки. Таким чином, необхідно проаналізувати сучасний стан наукового потенціалу для визначення перспектив розвитку інновацій.

Зокрема, можна зазначити, що за 2015 р. кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки скоротилася на 25 % порівняно із 2010 р. і становила лише 978 закладів та організацій. При цьому загальна кількість працівників організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, на початок 2016 р. становила 101,6 тис. осіб (у загальній кількості зайнятого населення їх частка становила 0,50 %, у тому числі дослідників – 0,33 %). Для порівняння, у Фінляндії ці показники становлять відповідно 3,21 % та 2,31 %, у Данії – 3,17 % і 2,15 %, Ісландії – 2,94 % і 2,0 %, Швеції – 2,85 % і 2,16 % [2, 3]. Питома вага докторів та кандидатів наук серед виконавців наукових досліджень і розробок становила 21,7 %, серед дослідників – 33,3 %. Одночасно з цим, в Україні частка підприємств, які займаються інноваційною діяльністю у 2015 році складала орієнтовно 17,3 %, тоді як у країнах Європейського Союзу вона сягає до 70 відсотків [2].

Загальний обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій у 2015р., становив 12611,0 млн. грн (на 27 % більше, ніж у 2010 р.), у тому числі обсяг науково-дослідних робіт – 4736,9 млн.грн, обсяг науково-технічних розробок – 6522,9 млн. грн, обсяг науково-технічних послуг – 1351,1 млн. грн. Частково таке зростання пов'язано із інфляційними процесами. Питома вага науково-дослідних робіт у ВВП становила 0,64 відсотки [2]. Необхідно зазначити, що рівень комерсyalізації науково-технічних досліджень та співпраці вітчизняних підприємств і науково-дослідних структур залишається низьким, зокрема у 2015 р. лише 70 % виконаних наукових та науково-технічних робіт, було впроваджено у виробництво або мали інші форми широкого застосування. Із загальної кількості робіт 9,9 % спрямовано на створення нових видів виробів, 41,9 % яких – нові види техніки; 7,5 % – на створення нових технологій, 45,4 % яких – ресурсозберігаючі; 2,2 % – на створення нових видів матеріалів; 5,8 % – нових сортів рослин, порід тварин, а також 16,5 % – зі створення нових методів і теорій, більше половини яких були використані у подальшій роботі [2]. Аналіз статистичних даних показав, що частка підприємств з технологічними інноваціями, які співпрацювали з науковими організаціями (консультантами, комерційними лабораторіями, університетами та іншими вищими навчальними закладами й науково-дослідними інститутами) становила лише 10 % [2].